

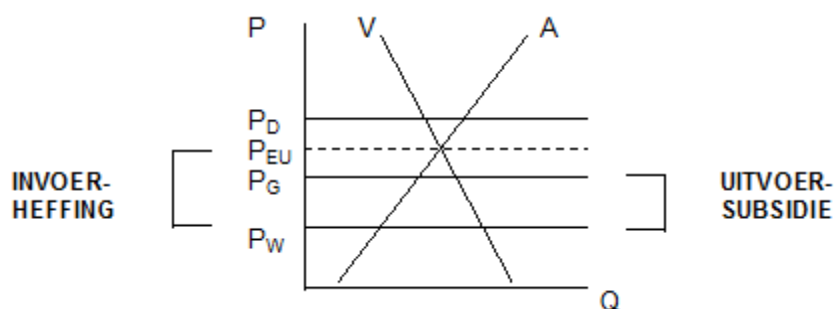
MARKT- EN PRIJSBELEID

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid beoogt o.a. de agrarische bevolking een redelijk inkomen te verschaffen en de consumenten te verzekeren van voldoende voedsel tegen redelijke prijzen.

Hiertoe worden garantieprijzen (interventieprijzen) en drempelprijzen (referentieprijzen) vastgesteld.

Ter bescherming van de eigen landbouw wordt de invoer benadeeld (invoerheffingen) en de uitvoer bevoorrecht (uitvoersubsidies).

- Als de marktprijs binnen de EU (P_{EU}) onder de **garantieprijs** (P_G) daalt, dan zullen de interventiebureaus het aanbodoverschot opkopen, zodat de prijs niet verder zal dalen.
De garantieprijs functioneert derhalve als een minimumprijs en heeft tot doel de producenten een redelijk inkomen te verschaffen.
Aan ondernemingen die willen exporteren zal een **uitvoersubsidie** worden gegeven, die gelijk is aan het verschil tussen de wereldmarktprijs (P_W) en de garantieprijs (P_G).
Zo wordt de prijs van exportproducten gelijk gemaakt aan de wereldmarktprijs.
- Als de wereldmarktprijs (P_W) lager ligt dan de marktprijs binnen de EU (P_{EU}), wordt er door de EU een **invoerheffing** geheven die gelijk is aan het verschil tussen de wereldmarktprijs (P_W) en de marktprijs binnen de EU (P_{EU}).
Zo wordt de prijs van importproducten gelijk gemaakt aan de marktprijs binnen de EU.
Als de marktprijs binnen de EU (P_{EU}) boven de **drempelprijs** (P_D) stijgt, dan wordt de invoer uit niet-EU-landen zonder beperkingen toegestaan, zodat de prijs niet verder zal stijgen.
De drempelprijs functioneert derhalve als een maximumprijs en heeft tot doel de consumenten te verzekeren van redelijke prijzen.

Toelichting bij de grafiek

In de grafiek zijn de vraag naar en het aanbod van een landbouwproduct binnen de EU weergegeven.

De invoerheffing en de uitvoersubsidie zijn variabel en veranderen al naar gelang de prijzen schommelen.

Let op: Pas als de marktprijs binnen de EU (P_{EU}) onder de garantieprijs (P_G) daalt, gaat de garantieprijs als een minimumprijs functioneren. Evenzo gaat de drempelprijs pas als een maximumprijs functioneren als de marktprijs binnen de EU (P_{EU}) boven de drempelprijs (P_D) stijgt.

INKOMENSBELEID

Het markt- en prijsbeleid kost de belastingbetaler handen vol geld. Het opkopen van overschotten tegen garantieprijzen en het verlenen van uitvoersubsidies is immers een kostbare aangelegenheid.

Van buiten de EU komt het verwijt dat de EU zich met zijn invoerrechten en uitvoersubsidies protectionistisch opstelt. Het gevoerde beleid leidt bovendien tot hoge voedselprijzen voor de Europese consumenten. Hervorming van het landbouwbeleid is derhalve noodzakelijk.

In het landbouwbeleid zijn prijssubsidies zoveel als mogelijk vervangen door inkomensstoelagen.

- Prijssubsidies** nodigen uit tot extra productie, omdat ook over de extra productie subsidie wordt ontvangen. Prijssubsidies leiden automatisch tot overproductie, lage prijzen en dus veel opkopen. Men heeft de prijssubsidies afgebouwd, zodat de prijzen van de EU-landbouwproducten dichter bij de wereldmarktprijzen komen te liggen. Door verlaging van de garantieprijzen en drempelprijzen kan men volstaan met lagere uitvoersubsidies en invoerheffingen.
- Bij **inkomensstoelagen** ontvangen producenten voor een bepaalde productie een inkomen en extra productie zal geen extra inkomen opleveren. Producenten zullen hun productie beperken en de bestaande overschotten zullen verdwijnen.

N.B. In onderstaande opgaven komt het begrip melkquotum voor. Een **melkquotum** is het recht een bepaalde hoeveelheid koemelk te produceren. Melkquota zijn ingevoerd in 1984 en afgeschaft in 2015. Zie na het maken van de opgaven ook de opmerking aan het eind van deze notitie over de afschaffing van de melkquota.

OPGAVE 1 GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

De Europese integratie is het verst gevorderd in de agrarische sector. Om de boeren een redelijk inkomen te garanderen wordt op de agrarische markten gebruik gemaakt van interventieprijsen.

- 1 Zijn deze interventieprijsen minimumprijsen of maximumprijsen? Verklaar het antwoord.

Door deze interventieprijsen ontstaan er aanbodoverschotten.

Deze overschotten worden door de Europese interventiebureaus uit de markt genomen.

Stel dat op de Europese melkmarkt de volgende collectieve vraagfunctie en collectieve aanbodfunctie gelden:

$$Q_v = -3P + 630 \text{ en } Q_a = 450.$$

Q_v en Q_a zijn de gevraagde respectievelijk aangeboden hoeveelheid melk in miljoenen liters en P is de prijs in centen per liter melk.

Stel verder dat de Europese commissie heeft beslist dat de interventieprijs voor melk 20% boven de evenwichtsprijs ligt.

- 2 Bereken de interventieprijs voor melk in centen per liter.
- 3 Bereken in euro's voor welk bedrag aan melk door de interventiebureaus moet worden opgekocht.

Om de op te kopen hoeveelheid melk te beperken is door de Europese Commissie een productiequotum voor melk ingesteld.

- 4 Leg uit hoe het instellen van het melkquotum heeft kunnen leiden tot een prijsdaling op de Europese graanmarkt.

Stel dat de interventieprijs voor melk met 10% wordt verlaagd.

De collectieve vraag- en aanbodfunctie veranderen niet.

- 5 Leg uit waarom het aannemelijk is dat het totale bedrag waarvoor melk moet worden opgekocht door deze maatregel met meer dan 10% zal dalen.
- 6 Leg uit dat het voortbestaan van met name *kleine* bedrijven in gevaar zal komen als de interventieprijs wordt verlaagd.

De protectie door de EU wordt door de WTO zwaar bekritiseerd.

- 7 Leg uit waarom deze kritiek juist van de WTO komt.

ANTWOORDEN OPGAVE 1

- 1 De interventieprijs is een minimumprijs. De interventieprijs is bedoeld om boeren een redelijk inkomen te garanderen. Als de marktprijs onder de interventieprijs zakt, worden de aanbodoverschotten opgekocht tegen deze gegarandeerde minimumprijs.
- 2 De interventieprijs geldt als $Q_a = Q_v$, dus als $450 = -3P + 630 \rightarrow 3P = 180 \rightarrow P_e = 60$.
De interventieprijs is dan $1,2 \times 60 = 72$ cent.
- 3 Bij $P = 72$ is $Q_a = 450$ en $Q_v = 414$. Er is een aanbodoverschot van $450 - 414 = 46$ miljoen liter melk.
Dit kost de Europese Unie $46 \text{ miljoen} \times \text{€}0,72 = \text{€}25,92$ miljoen.
- 4 Boeren gaan hun veestapel inkrimpen, omdat ze minder melk mogen produceren. Ze zullen minder veevoeder kopen en in veevoeder is ook graan verwerkt. Zodoende komt er minder vraag naar graan, waardoor de prijs van graan zal gaan dalen. of:
Boeren zullen nu minder koeien houden. Ze kunnen nu iets doen met het land dat niet meer gebruikt hoeft te worden voor weiland, bijvoorbeeld graan verbouwen. Er zal dan meer aanbod van graan komen, waardoor de prijs van graan zal gaan dalen.
- 5 Door de 10% lagere interventieprijs zal er meer melk worden gekocht. Het aanbodoverschot zal daardoor afnemen. De Europese Unie (EU) hoeft nu én minder melk op te kopen én tegen een 10% lagere prijs. Hierdoor zal het bedrag dat de EU moet uitgeven meer dan 10% dalen.
- 6 Een klein boerenbedrijf werkt in het algemeen minder efficiënt dan een groot bedrijf en zal dan ook hogere productiekosten hebben. Als de productiekosten niet worden terugverdiend komt het voortbestaan van het bedrijf in gevaar. Dit zal dus bij kleinere bedrijven sneller het geval zijn.
- 7 De WTO is een organisatie die juist streeft naar vrijhandel in de wereld. Protectie tast de vrijhandel aan.

OPGAVE 2 MELK IN DE GIERPUT

Al vanaf het begin van de Europese samenwerking is landbouw een belangrijk onderwerp. Zo moet het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) er voor zorgen dat het aanbod van voedsel voldoende is, dat consumenten voor redelijke prijzen landbouwproducten kunnen kopen en dat boeren een behoorlijk inkomen hebben. In 1984 startte de Europese Unie (EU) met garantielijzen:

minimumprijzen met een door de EU volledig gegarandeerde afzet. Deze regeling leidde tot overschotten: 'melkplassen', 'boterbergen' en 'graanheuvels'. Deze overschotten werden door de EU opgekocht tegen de garantielijzen en op de wereldmarkt aangeboden tegen zeer lage prijzen, waardoor ontwikkelingslanden minder goed in staat waren een betere landbouweconomie te ontwikkelen.

Om de overproductie van melk tegen te gaan, heeft de EU in de jaren tachtig van de vorige eeuw nieuwe maatregelen geïntroduceerd: het productiequotum en de superheffing. De gegarandeerde afzet en de opkoop-regeling van overschotten werden afgeschaft.

1 Leg uit hoe een systeem van garantielijzen kan leiden tot overschotten.

Stel dat op de Nederlandse markt voor koemelk in een bepaald jaar de volgende gegevens gelden:

- vraag: $Q_v = -250P + 15.000$ Q = hoeveelheid koemelk in miljoenen liters
- aanbod: $Q_a = 750P - 3.000$ P = prijs per liter koemelk in centen
- evenwichtsprijs 18 cent per liter

De vraag is afkomstig van enkele zuivelcorporaties en supermarkketens, verder kortweg 'afnemers' genoemd. Het aanbod komt van een groot aantal individuele Nederlandse melkveehouders: de producenten.

De EU stelt voor Nederlandse koemelk een productiequotum vast bij een minimumprijs van 20 cent per liter.

2 *Gebruik bron 1.*

Toon met een berekening aan dat de **gemiddelde** omvang van het productiequotum per melkveehouder in Nederland 500.000 liter bedraagt.

De EU-maatregelen beïnvloeden de verdeling van het totale producenten- en afnemerssurplus.

3 *Gebruik bron 2.*

In welke grafiek uit bron 2 is het grijze vlak de juiste omvang van het totale producentensurplus **na** invoering van de minimumprijs en het productiequotum?

4 Leg uit waarom de invoering van het productiequotum gevolgen heeft voor de omvang van het producentensurplus.

uit een krant (maart 2009): *Boer zucht onder dalende prijzen*

Melkveehouder Van den Broek staat iedere morgen om zes uur op om zijn tachtig koeien te melken. Maar iets opschieten doet hij er niet mee. De melk gaat via de slang, die normaal is aangesloten op de melktank, rechtstreeks in de gierput. "Ik heb Campina laten weten dat ze deze maand niet hoeven te komen om de melk op te halen. Nog niet zo lang geleden was de marktprijs bijna 50 cent per liter. Nu is de prijs 18 cent en dat is heel wat minder dan de 28 cent die je per liter als superheffing moet afdragen." Van den Broek heeft namelijk zijn melkquotum van 500.000 liter (geldig tot 1 april) al maanden geleden bereikt. Deze maand gaat ongeveer 1.800 liter per dag de gierput in.

5 *Gebruik bron 3.*

Bereken welke aanpassing van de superheffing nodig is, zodat Van den Broek bij de gegeven marktprijs van 18 cent zijn overproductie niet meer zal dumpen in de gierput:

- bereken daartoe eerst de marginale kosten van 1 liter melk;
- bereken vervolgens tot welk bedrag de superheffing minimaal moet worden verlaagd.

In de EU worden op dit moment de productiequota voor melk geleidelijk verruimd met het oog op het stopzetten van het stelsel van garantielijzen, superheffing en productiequotum voor melk na 2015. Dat zou betekenen dat de vrije werking van het marktmechanisme de prijs van melk gaat bepalen. De Europese melkveehouders zouden dan in een gevangenendilemma terecht kunnen komen, als ze allemaal hun productiecapaciteit maximaal willen benutten.

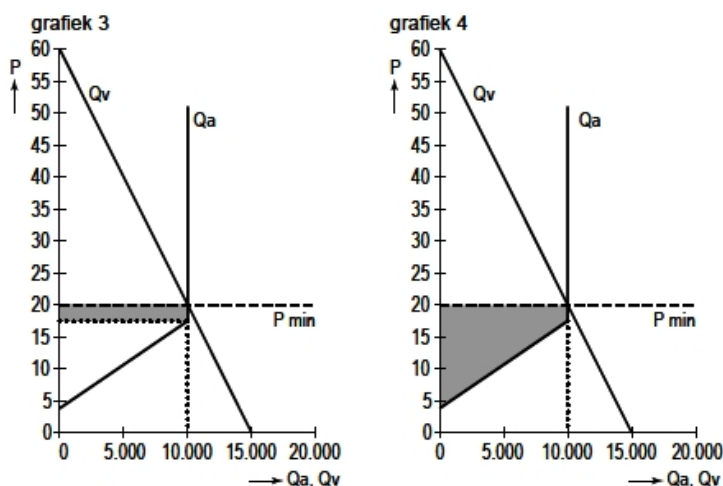
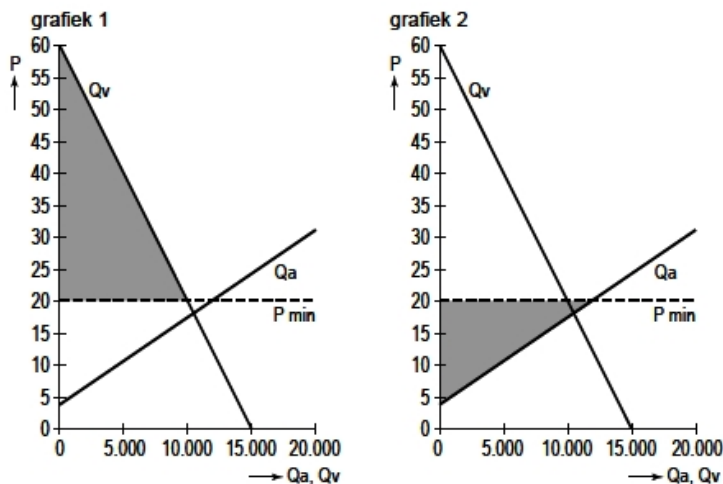
6 Leg uit op welke manier de Europese melkveehouders in een gevangenendilemma terecht kunnen komen, als de EU na 2015 de marktregulering volledig zou stopzetten.

bron 1 productiequotum en superheffing voor melk

Een productiequotum is het recht een bepaalde hoeveelheid te produceren. Sinds 1984 is ieder land in de EU een quotum voor melk opgelegd. Elke individuele melkveehouder krijgt een deel van dit quotum per land toegewezen. In Nederland zijn er 20.000 melkveehouders. Als een melkveehouder meer melk verkoopt aan de afnemers dan het eigen quotum, dan volgt er een hoge boete op deze overproductie: de superheffing. De boete wordt door de EU bepaald als een bedrag in centen per liter.

Een quotum is wel verhandelbaar. Indien melkveehouders de melkproductie willen uitbreiden kan het quotum gekocht worden van melkveehouders die de productie willen beperken of beëindigen.

bron 2 vier antwoordmogelijkheden bij vraag 3

Legenda:
 Qa = aangeboden hoeveelheid (miljoenen liters)
 Qv = gevraagde hoeveelheid (miljoenen liters)
 P = prijs per liter in centen
 P min = minimumprijs

bron 3 kostenoverzicht melkveehouder Van den Broek

kosten 2009, onafhankelijk van de omvang van de productie	
productiekosten bij quotum	€ 150.000
rentelasten hypotheek	€ 20.000
afschrijving voertuigen	€ 15.000
overige vaste kosten	€ 17.000
kosten 2009, afhankelijk van de omvang van de productie	
veevoer	€ 0,08 per liter melk
kosten veearts	€ 0,02 per liter melk
overige variabele kosten	€ 0,05 per liter melk

ANTWOORDEN OPGAVE 2

- 1 - Garantieprijsen liggen als minimumprijs boven de marktprijs, waardoor garantieprijsen het aanbod stimuleren en de vraag afremmen.
 - Het garanderen van de afzet zal producenten stimuleren om zo veel mogelijk te produceren, zonder daarbij de productie af te stemmen op de vraag.
- 2 - $Q_v = -250 \times 20 + 15.000 = 10.000$ (mln liter koemelk), dus wordt het quotum vastgelegd op 10.000 miljoen liter
 - Per melkveehouder is het quotum: $\frac{10.000 \text{ miljoen}}{20.000} = 500.000$ liter
- 3 grafiek 4
- 4 De instelling van een productiequotum voor de producenten (melkveehouders) betekent dat zij geen surplus realiseren op de overschotproductie die ontstaat als gevolg van het instellen van een minimumprijs.
- 5 - marginale kosten bedragen $0,08 + 0,02 + 0,05 = \text{€}0,15$ (15 cent)
 - om dumping te voorkomen moeten de marginale kosten niet hoger worden dan de marginale opbrengsten:
 $15 + \text{superheffing} = 18 \rightarrow \text{superheffing moet dalen naar (maximaal)} 18 - 15 = 3 \text{ cent}$
- 6 Als er geen overleg plaatsvindt tussen de individuele melkveehouders zullen zij allemaal geneigd zijn zo veel mogelijk melk te produceren en aan te bieden, hetgeen zal leiden tot veel aanbod en, gegeven de vraag naar melk, een relatief lage prijs. Daardoor zal de omzet laag zijn in verhouding tot de hoge kosten die een grote productie vergt en kan de winst per melkveehouder lager zijn dan wanneer ze in overleg zouden besluiten tot productiebeperking.

AFSCHAFFING MELKQUOTA

Melkquota zijn ingevoerd in 1984 omdat in de Europese Unie meer melk werd geproduceerd dan geconsumeerd, wat uiteindelijk leidde tot overschotten ('melkplas' en 'boterberg').

Een **melkquotum** is het recht een bepaalde hoeveelheid koemelk te produceren. Indien meer melk wordt geleverd dan het quotum moet een heffing over deze extra hoeveelheid worden betaald: de **superheffing**.

Productiebeperking leidt tot een hoge melkprijs en is niet meer van deze tijd. De afschaffing van de melkquota per 1 april 2015 heeft geleid tot een overaanbod van melk en een sterke daling van de melkprijs.

In een markt met duizenden aanbieders, die allemaal hetzelfde product leveren, heb je als individuele ondernemer niet veel keus. Toen bekend werd dat Brussel de melkquotering ging afschaffen, lag het voor de hand dat melkveehouders hun bedrijf zouden gaan uitbreiden en meer koeien wilden gaan houden. Door schaalvergroting kunnen ze efficiënter produceren en de kostprijs van hun melk verlagen. Maar wat in de microwereld van iedere individuele boer rationeel gedrag is, hoeft dat in de macrowereld van alle boeren tezamen niet te zijn. Door schaalvergroting neemt de productie toe en ontstaat voor je het weet een overaanbod. De lagere melkprijs die daar weer het gevolg van is, doet de kostprijvoordelen van de schaalvergroting meer dan teniet. De boer verkoopt zijn melk met verlies.

Wat het probleem voor de melkveehouders nog groter maakt, is dat in de westerse landen de consumptie van melk in de afgelopen decennia sterk is gedaald.

Door lagere melkprijzen krijgen vooral boeren in kwetsbare regio's binnen de EU het zwaar te verduren. Daar staat tegenover dat prijsdalingen uiteindelijk gunstig zijn voor de consument.